

A Debreceni Ítéltábla, mint másodfokú bíróság a Debrecenben, 2019. augusztus 30. napján tartott tanácsülésen meghozta a következő

v é g z é s t:

██████████ összbüntetési ügyében a büntető eljárást felfüggeszti és az Alkotmánybíróság eljárását kezdeményezi. Az egyedi normakontroll eljárásban a Kúria 2/2019. számú Büntető jogegységi határozata alaptörvény-ellenességének megállapítását és a közzététel napjára visszamenőleges hatályú megsemmisítését, a jogegységi határozat alkalmazásával egyidejűleg lezárt összbüntetési ügyek felülvizsgálatának elrendelését indítványozza.

A végzés ellen nincs helye fellebbezésnek.

I n d o k o l á s

I.

Az Egri Törvényszék a 2019. május 22. napján kelt 5.Bpk.47/2019/5. számú végzésével az elítélt összbüntetésbe foglalás iránti indítványát elutasította.

Az első fokú végzésben feltüntetett elítélések a következők:

1.

A Nyíregyházi Városi Bíróság a 2004. március 17. napján kelt 38.B.2352/2001/26. számú ítéletével, amely a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 2.Bf.382/2004/22. számú határozatával 2005. november 25. napján jogerőre emelkedett, felbujtóként elkövetett csalás büntette és felbujtóként elkövetett hitelezési csalás büntette miatt 2 évi börtön-büntetésre ítélte, amelynek a végrehajtását 4 évi próbaidőre felfüggesztette.

Elkövetési idő: 1997. január 20., 1998. február 16. és 1998. március 25.

2.

A Nyíregyházi Városi Bíróság a 2004. október 29. napján kelt 8.B.1881/2000/88. számú ítéletével, mely a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 3.Bf.671/2005/4. számú határozatával 2006. február 9. napján emelkedett jogerőre, folytatólagosan, bünszövetségben és üzletszerűen elkövetett jelentős kárt okozó csalás büntette és folytatólagosan elkövetett magánokirat-hamisítás vétsége miatt 1 évi börtön-büntetésre és 1 évi közügyektől eltiltásra ítélte.

Elkövetési idő: 1993. augusztus hónap eleje, 1993. augusztus 19. és 1993. augusztus vége.

3.

A Debreceni Városi Bíróság a 2001. október 1. napján kelt 37.B.2170/2000/34. számú ítéletével, amely a Hajdú-Bihar Megyei Bíróság 1 Bf.52/2002/4. számú határozatával 2002. október 22. napján jogerőre emelkedett, jelentős értékre elkövetett sikkasztás büntette, sikkasztás büntette és 2 rb. közokirat-hamisítás büntette miatt 1 évi börtön-büntetésre ítélte, amelynek a végrehajtását 3 évi próbaidőre felfüggesztette.

Elkövetési idő: 1998. április és május hónap, 1999. október 20.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: III/ 0 1 5 5 0 - 0 / 2019	
Érkezett: 2019 SEPT 2 6.	
Példány: 3	Kezelőiroda:
Melléklet: 3 db	

4.

A Nyíregyházi Városi Bíróság a 2009. május 26. napján kelt 39.B.2465/2006/92. számú ítéletével, mely a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 2.Bf.582/2009/19. számú határozatával 2010. június 16. napján jogerőre emelkedett, orgazdaság büntette miatt 1 év 8 hónapi börtön-büntetésre és 2 évi közügyektől eltiltásra ítélte.

Egyben elrendelte a Debreceni Városi Bíróság 37.B.2170/2000/34. számú ítéletével (3. alatti) jogerősen kiszabott 1 évi szabadságvesztés végrehajtását.

Elkövetési idő: 2005. szeptember.

5.

A Hajdú-Bihar Megyei Bíróság a 2011. március 16. napján kelt 4.B.344/2008/354. számú ítéletével, mely a Debreceni Ítéltábla Bf.II.385/2011/45. számú határozatával 2011. október 17. napján jogerőre emelkedett, társtettesként elkövetett kábítószerrel visszaélés büntette, társtettesként elkövetett kábítószerrel visszaélés büntette és szerzői jog megsértésének vétsége miatt, mint visszaesőt és bünszervezetben elkövetőt, 11 évi fegyház-büntetésre és 10 évi közügyektől eltiltásra ítélte azzal, hogy feltételes szabadságra nem bocsátható.

Egyben elrendelte a Nyíregyházi Városi Bíróság 38.B.2352/2001/26. számú ítéletével (1. alatti) jogerősen kiszabott 2 évi szabadságvesztés végrehajtását.

Elkövetési idő: 2006 ősze, 2006 október-november hónapja, 2007. február 21.

6.

Az Egri Városi Bíróság a 2011. április 1. napján kelt 10.B.523/2007/271. számú ítéletével, mely az Egri Törvényszék Bf.433/2011/15. számú határozatával 2012. március 1. napján emelkedett jogerőre, 4 rb. csalás büntette – melyből 2 rb. folytatólagosan, 3 rb. felbujtóként elkövetett –, 4 rb. adócsalás büntette, számvitel rendje megsértésének büntette és 2 rb. felbujtóként elkövetett magánokirat-hamisítás vétsége miatt 3 évi börtön-büntetésre és 4 évi közügyektől eltiltásra ítélte.

Elkövetési idő: 2003. szeptember 25., 2004. január 26., március 8., március 12., március 16., március 17., április 1-20. és 2004. augusztus 31.

7.

Az Egri Városi Bíróság a 2011. október 26. napján kelt 10.B.215/2010/53. számú ítéletével, amely az Egri Törvényszék Bf.788/2011/6. számú határozatával 2012. június 5. napján emelkedett jogerőre, bűnsegédként elkövetett csalás büntette miatt, mint különös visszaesőt 1 év 10 hónapi börtön-büntetésre és 2 évi közügyektől eltiltásra ítélte annak kimondása mellett, hogy a vádlott feltételes szabadságra nem bocsátható.

Elkövetési idő: 2006. szeptember 29.

8.

Az Egri Törvényszék a 2014. március 25. napján kelt 5.B.294/2012/190. számú ítéletével, amely a Debreceni Ítéltábla Bf.III.564/2014/25. számú határozatával 2015. június 18. napján emelkedett jogerőre, folytatólagosan elkövetett sikkasztás büntette miatt, mint különös visszaesőt 3 évi börtön-büntetésre és 3 évi közügyektől eltiltásra ítélte annak megállapítása mellett, hogy a vádlott feltételes szabadságra nem bocsátható.

Elkövetési idő: 2006. december 28. – 2007. február 21.

I.

A Nyíregyházi Városi Bíróság a 2012. március 30. napján kelt 39.Bk.234/2012/2. számú ítéletével, mely a Nyíregyházi Törvényszék 2.Bkf.326/2012/2. számú határozatával 2012.

május 25. napján emelkedett jogerőre, az 1., 2., és 3. alatti büntetéseket összbüntetésbe foglalta és az összbüntetés tartamát 2 év 7 hónapi börtön-büntetésben állapította meg.

II.

A Debreceni Törvényszék a 2013. január 22. napján kelt 7.Bk.34/2013/3. számú ítéletével, amely a Debreceni Ítéltábla Bkf.III.126/2013/2. számú határozatával 2013. február 28. napján emelkedett jogerőre, összbüntetésbe foglalta a 4., 5., 6. és 7. alatti büntetéseket, az összbüntetés tartamát 13 év 2 hónap fegyházbüntetésben állapította meg. Kimondta, hogy az elítélt bünszervezetben elkövető, különös visszaeső, feltételes szabadságra nem bocsátható.

Az elítélt a I., II. és 8. alatti büntetéseket folyamatosan tölti.

A törvényszék az elutasító végzésének indokolásában részletesen elemezte az összbüntetés jogintézményét, a 10/2018. (VII. 18.) AB határozatot és az ahhoz kapcsolódó további alkotmánybíróági határozatokat. Az Alkotmánybíróaságról szóló 2011. évi CLI. törvény (Abtv.) 39. §-ának (1) és (3) bekezdésében, a 45. §-ának (1) bekezdésében és 46. §-ának (3) bekezdésében foglaltakat összevetette a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.) 632. §-a (1) és (2) bekezdésében írtakkal, felhívva az Abtv. 43. §-ának (3) és (4) bekezdését is. Leszögezte, hogy az Alkotmánybíróaság a 10/2018. (VII. 18.) AB határozatában alkotmányos követelményt nem fogalmazott meg. Az Alkotmánybíróaság a határozatával konkrét bírói döntést nem semmisített meg. Végző következtetése az, hogy a bíróaság kizárólag bíróasági határozat Alkotmánybíróaság általi megsemmisítése esetén a megismételt eljárásban köteles az Alkotmánybíróaság megsemmisítő határozata indokolásában kifejtett okok és indokok figyelembe vételére.

A hivatkozott alkotmánybíróasági határozatok indokolásában foglaltakkal szemben a bíróaság nem alkalmazhatja a Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 2. §-ának (1) és (2) bekezdésében foglaltakat az összbüntetésbe foglalás során. A bíróaság már nem hatályos jogszabályt (1978. évi IV. törvény – rBtk.) csak másik jogszabály ezt lehetővé tevő felhatalmazása alapján alkalmazhat. A jogszabályi felhatalmazás nélküli bírói döntés önkényes és sérti az Alaptörvény Alapvetés B. cikkben foglaltak szerinti jogállamiság részét képező – és a T. cikk (1) bekezdésében is megjelenő – jogbiztonságot, valamint az R. cikk (2) bekezdésében és a XV. cikk (1) bekezdésében foglalt jogegyenlőséget.

A bíróaság az összbüntetési eljárás során – a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXXIII. törvény (Btkátm.) 3. §-ának alkalmazása nélkül – csak azt vizsgálhatja, hogy az összbüntetésbe foglalás lehetősége megnyílásának időpontjában (vagyis a legutóbb jogerőre emelkedett, összbüntetésbe foglalni indítványozott alaphatározat jogerőre emelkedésének napján) hatályos büntető anyagi jogi rendelkezések alapján határozatának meghozatala időpontjában az összbüntetésbe foglalás feltételei fennállnak-e. A Btk. 93. §-a (4) bekezdésének a/ pontjában foglaltak értelmében nem foglalható összbüntetésbe a korábban már összbüntetésbe foglalt büntetés.

Végezetül a törvényszék hangsúlyozta, hogy az Alkotmánybíróaság a 10/2018. (VII. 18.) AB határozatával a 2012. évi CCXXIII. törvény 3. §-ának és nem a Btk.-nak a többszörös összbüntetésbe foglalást kizáró 93. §-ának (4) bekezdése a/ pontjának alaptörvényellenességét állapította meg.

II.

A törvényszék elutasító végzésének kelte után megszületett a Kúria 2/2019. számú Büntető jogegységi határozata, amelyet a másodfokú felülbírálat során az ítéltáblának alkalmaznia kellene. A törvényszék végzésének indokolásában kifejtett érvelés – az alkotmányos

fejtegetések kivételével – megegyezik a jogegységi határozatban írtakkal, és a konklúzió ugyanaz. A jogegységi határozat kötelező alkalmazása nem vezethet más eredményre, mint a törvényszék végzésének helybenhagyására, figyelemmel a Btk. 93. §-a (4) bekezdésének a/ pontjában írt tilalomra. Az összbüntetésbe foglalás lehetőségének megnyílt az utolsó jogerő napja, amely a Btk. hatályba lépése utáni: 2015. június 18.

A 8. alatti ítélettel kiszabott büntetés azonban kvázi halmazati viszonyban áll a II. alatti összbüntetés valamennyi alapítéleteiben kiszabott büntetéssel, az rBtk. alkalmazásával ezen összbüntetés alapítéleteire visszatéréssel a többszörös összbüntetésbe foglalás lehetősége megnyílna (3/2002. BJE határozat II/5. pont). Az rBtk. ugyanis nem tilalmazta a többszörös összbüntetésbe foglalást. A kvázi halmazati viszony azért állapítható meg, mert az 1. alatti elítélés és a II. alatti összbüntetés alapítéleteiben szereplő elkövetési idők a legkorábbi ítélet jogerőre emelkedése (2010. június 16.) előttiek, értelemszerűen a Btk. hatályba lépését megelőzőek.

Az ítélőtábla tanácsának véleménye szerint a hátrányos következménnyel járó visszaható hatály tilalma miatt az rBtk. alkalmazásával el kellene végezni az új összbüntetésbe foglalást.

III.

A vizsgálandó jogszabályok:

Magyarország Alaptörvénye B) cikk (1) bekezdés:
Magyarország független, demokratikus jogállam.

Magyarország Alaptörvénye XXVIII. cikk (1) bekezdés:

(1) Mindenkinnek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

Magyarország Alaptörvénye 25. cikk (2) bekezdés:

[...] A rendes bírósági szervezet legfőbb szerve a Kúria, amely biztosítja a rendes bíróságok jogalkalmazásának egységét, a rendes bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz.

Magyarország Alaptörvénye 28. cikkének első mondata:

A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik.

1978. évi IV. törvény (rBtk.)

92. § (1) Ha az elkövetőt több, határozott ideig tartó szabadságvesztésre ítélik, és az elkövető valamennyi bűncselekményt a legkorábban hozott ítélet jogerőre emelkedését megelőzően követte el, a jogerősen kiszabott büntetéseket összbüntetésbe kell foglalni.

(2) Összbüntetésbe csak olyan végrehajtandó szabadságvesztések foglalhatók, amelyeket az összbüntetésbe foglaláskor még nem hajtottak végre, vagy amelyeket folyamatosan hajtanak végre.

(3) Ha felfüggesztett szabadságvesztést kell utóbb végrehajtani, azt az összbüntetésbe foglalás szempontjából a továbbiakban végrehajtandó szabadságvesztésnek kell tekinteni.

(4) A pénzbüntetés és a közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztés (50. §, 52. §) összbüntetésbe nem foglalható.

93. § Az összbüntetés tartamát úgy kell meghatározni, mintha halmazati büntetést szabnának ki. Az összbüntetés tartamának azonban el kell érnie a legsúlyosabb büntetést, de nem érheti el a büntetések együttes tartamát.

94. § (1) Különböző fokozatban végrehajtandó szabadságvesztések összbüntetésbe foglalása esetén az összbüntetést abban a fokozatban kell végrehajtani, amelyik közülük a legszigorúbb. Ha azonban az összbüntetés mértéke három év vagy azt meghaladó tartamú, illetőleg többszörös visszaesőnél két év vagy ezt meghaladó tartamú, az összbüntetés végrehajtási fokozatát ennek figyelembevételével kell meghatározni.

(2) Ha az (1) bekezdés alkalmazásával megállapítandó végrehajtási fokozat az elítélt számára méltánytalan hátrányt jelentene, eggyel enyhébb fokozat állapítható meg.

2012. évi C. törvény (Btk.)

2. § (1) A bűncselekményt - a (2)-(3) bekezdésben foglalt kivételekkel - az elkövetése idején hatályban lévő büntető törvény szerint kell elbírálni.

(2) Ha a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő új büntető törvény szerint a cselekmény már nem bűncselekmény, vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új büntető törvényt kell alkalmazni.

93. § (1) Ha az elkövetőt több, határozott ideig tartó szabadságvesztésre ítélik, a jogerősen kiszabott büntetéseket - törvényben meghatározottak szerint - összbüntetésbe kell foglalni, ha az elkövető valamennyi bűncselekményt a legkorábbi elsőfokú ügydöntő határozat kihirdetését megelőzően követte el.

(2) Összbüntetésbe csak olyan végrehajtandó szabadságvesztések foglalhatók, amelyeket az összbüntetésbe foglaláskor még nem hajtottak végre, vagy amelyeket folyamatosan hajtanak végre.

(3) Ha felfüggesztett szabadságvesztést kell utóbb végrehajtani, azt az összbüntetésbe foglalás szempontjából a továbbiakban végrehajtandó szabadságvesztésnek kell tekinteni.

(4) Nem foglalható összbüntetésbe

a) a korábban már összbüntetésbe foglalt büntetés,

b) a pénzbüntetés és a közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztés.

94. § Az összbüntetés tartamát úgy kell meghatározni, mintha halmazati büntetést szabnának ki. Az összbüntetés tartamának azonban el kell érnie a legsúlyosabb büntetésnek és a rövidebb büntetés vagy büntetések egyharmad részének összegeként számított tartamot, de az nem haladhatja meg a büntetések együttes tartamát.

95. § (1) Különböző fokozatban végrehajtandó szabadságvesztések összbüntetésbe foglalása esetén végrehajtási fokozatként a legszigorúbbat kell meghatározni. Ha az összbüntetés mértéke három év vagy azt meghaladó tartamú, illetve többszörös visszaesőnél két év vagy ezt meghaladó tartamú, az összbüntetés végrehajtási fokozatát ennek figyelembevételével kell meghatározni.

(2) Ha az (1) bekezdés alkalmazásával megállapítandó végrehajtási fokozat az elítélt számára méltánytalan hátrányt jelentene, eggyel enyhébb fokozat állapítható meg.

(3) Ha a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége nem kizárt, annak legkorábbi időpontját a legszigorúbb rendelkezés alapján kell meghatározni. Nem bocsátható feltételes szabadságra az elítélt az összbüntetésből, ha bármelyik szabadságvesztés esetén a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége kizárt.

(4) Ha azt a szabadságvesztést, amellyel kapcsolatosan az elítéltet önhibájából eredően zárták ki a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből, utóbb összbüntetésbe foglalják, akkor az elítélt az összbüntetésből sem bocsátható feltételes szabadságra.

2/2019. Büntető jogegységi határozat rendelkező része:

Az összbüntetési eljárás során alkalmazandó büntető törvény meghatározásakor az alapítéletekkel elbírált bűncselekmények elkövetési ideje közömbös; annak van jelentősége, hogy az összbüntetésbe foglalás lehetősége mikor nyílt meg.

IV.

Az elítélt a bűncselekmények elkövetésekor számíthatott arra, hogy a bűncselekményeket egy eljárásban bírálják el és halmazati büntetést szabnak ki vele szemben. Ennek hiányában arra, hogy a kvázi halmazatban lévő bűncselekményei miatt a több ítélettel kiszabott büntetéseit összbüntetésbe fogják foglalni, mivel valamennyi bűncselekményt az rBtk. hatálya alatt követte el. A jogbiztonság alkotmányos követelménye miatt erre a feltételezésre alapos oka volt.

Az ítéletábra álláspontja szerint sérti a jogbiztonságot, hogy a jogegységi határozat alapján a bíróságnak az rBtk. helyett a Btk. rendelkezéseit kellene alkalmaznia, aminek következtében az elítélt egyértelműen hátrányosabb helyzetbe kerülne a Btk. összbüntetési szabályrendszerének előre nem látható szigorodása miatt. A szigorúbb törvény kötelező alkalmazásának előírása a hátrányos visszaható hatály tilalmába ütközik, amely szintén sérti az alkotmányos alapjogokat.

Az ítéletábra érvei tehát az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó alaptörvényellenességet érintően a jogbiztonság követelményrendszerébe tartozó kiszámíthatóság garanciáján és a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmán alapulnak. A jogállamiság-klauszula önmagában és általánossága miatt nem lehet hivatkozási alap az alaptörvényellenesség kimutatására, azonban az Alkotmánybíróság már több határozatában kibontotta az összetevőinek a tartalmát, amelyek ezáltal közvetlenül értelmezhetők. A 10/2018. (VII. 18.) AB határozat [62] bekezdése rögzíti, hogy „Az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján a jogállamiság és a jogbiztonság érvényesülésének kritériumai - köztük különösen a visszaható hatály tilalma - nem csupán irányt mutatnak, de határokat is szabnak a jogalkotói és a jogalkalmazói tevékenységnek {lásd hasonlóan: 16/2014. (V. 22.) AB határozat, Indokolás [74]}.”

Az Alkotmánybíróság a hivatkozott határozatában kimutatta, hogy az rBtk. összbüntetésre vonatkozó szabályaihoz képest a Btk. összbüntetési szabályai mennyiben szigorúbbak és miért hátrányosabbak az elítéltekre nézve: [29]-[37] valamint [59] bekezdések. A [63] bekezdésben kifejtette, hogy „A jogbiztonság alkotmányos követelményéből fakadó elvek, így különösen a kiszámíthatóság és az előre láthatóság elvei azt kívánják meg, hogy az új vagy módosított szabályok alkalmazása - lehetőség szerint - a jövőre nézve legyenek kötelezők, és a szabály a keletkezését megelőzően létrejött tényeket és jogviszonyokat, valamint azok jogkövetkezményeit az érintettekre nézve hátrányosan ne szabályozhassa. Garanciát nyújtanak továbbá arra, hogy ezen főszabálytól csak indokolt esetben, módon és mértékben lehessen eltérni. A visszaható hatály tilalma tehát nem abszolút, a jogállamiság garanciarendszere azonban a visszaható hatályú szabályokat csak meghatározott keretek között engedi érvényesülni.”. Az [50]-[51] bekezdésekben részletesebben értelmezi a visszaható hatály tilalmát. A jogi normák előreláthatóságának és kiszámítható működésének követelménye felöleli a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás korlátozott és kivételes lehetőségét. A jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg jogkövetkezményeket: nem rögzíthet kötelezettséget és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé. Az Alkotmánybíróság szerint valamely jogszabály nem csupán akkor minősülhet az említett tilalomba ütközőnek, ha a hatálybalépés visszamenőlegesen történt, hanem akkor is, ha a jogszabály rendelkezéseit - erre irányuló kifejezett rendelkezés alapján - a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell {57/1994. (XI. 17.) AB határozat, ABH 1994, 324-325.; 16/2014. (V. 22.) AB határozat,

Indokolás [32]]. Ez utóbbi esetben a szabály a hatálybalépését megelőző eseményhez, tényhez fűz új, a korábban hatályos szabályhoz képest eltérő jogkövetkezményt, aminek következtében felmerülhet a visszaható hatály sérelme. Visszaható hatályról beszélünk továbbá akkor is, ha az új szabály a hatálybalépését megelőzően keletkezett, annak időpontjában fennálló tényállás jogkövetkezményét a régitől eltérően határozza meg.

Mindez az érvelés vezetett oda, hogy az Alkotmánybíróság ezzel a határozatával megsemmisítette a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXXIII. törvény (Btkátm.) 3. §-át, melynek a szövege: „Ha az összbüntetésbe foglalandó ítéletek közül legalább egy a Btk. hatálybalépését követően emelkedett jogerőre, a Btk. 93-96. §-át kell alkalmazni.”

Ennek következményeként az AB határozat a [65] bekezdésében azt fogalmazta meg, hogy az eljáró bíróságok a Btk. 2. § (1)-(2) bekezdései alapján dönthetnek arról, hogy a cselekmény elkövetése idején vagy a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő törvény tartalmaz-e enyhébb rendelkezéseket az elítélre nézve és ezért az egyes esetekben melyik alkalmazandó.

A Kúria megsemmisíteni kért jogegységi határozata az átmeneti rendelkezés megsemmisítésével kialakult jogi helyzetet úgy értelmezte, hogy az összbüntetésnek azokat a szabályait kell alkalmazni, amelyek az összbüntetésbe foglalás lehetőségének megnyílásakor hatályban voltak. Az összbüntetésbe foglalás lehetősége az utolsó ítélet jogerőre emelkedésekor nyílik meg. Ez pedig tartalmilag pontosan ugyanaz, mint amit a megsemmisített szakasz fogalmazott meg. Ez az értelmezés formál logikai alapon sem fogadható el. A megsemmisített jogszabály-hely alaptörvény-ellenességének kimondása kizárja az abban írtaknak megfelelő értelmezés visszaállítását. Az Alaptörvény 28. cikkének első mondata szerint: A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik.

Az összbüntetés szabályai az anyagi jogi törvényben, a büntetés kiszabásáról szóló fejezetben találhatók, ezáltal az összbüntetés megállapítása az ítélkező bíró feladata még akkor is, ha az eljárási törvény értelmében erre nem az alapeljárásban, hanem különleges eljárásban kerül sor. Tény, hogy az összbüntetés megállapítása nem büntetés kiszabása, azonban a szigorúbb törvény visszaható hatályú alkalmazásának a tilalmát a Btk. 2. §-ának (1) és (2) bekezdése kimondja. Az összbüntetés anyagi jogi jogintézmény. Az eljárási törvényben, a különleges eljárások körében írt szabályai pusztán az anyagi jog alkalmazásának módját határozzák meg, tehát nem lehetnek elsődlegesek a jogértelmezés szempontjából.

A konkrét ügyben az elítéltet a jogegységi határozat kötelező alkalmazása folytán ugyanolyan joghátrány érheti, mint a Btkátm. 3. §-ának megsemmisítését megelőző jogi helyzetben, így alaptörvény-ellenes következménnyel kell számolnia.

A jogbiztonság alkotmányos fogalma megköveteli, hogy még a jogellenes cselekmények elkövetői is olyan jogkövetkezményekkel számolhassanak, amelyeket az elkövetéskor ismerniük kellett. Az rBtk. összbüntetésre vonatkozó szabály-rendszere szerint új összbüntetésbe foglalható elítélésekben szereplő elkövetési idők közül az utolsó: 2007. február 21. A Btk. 2013. július 1. napján lépett hatályba. Az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdése értelmében „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat [...] törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el”. Az ésszerű határidőn belüli elbírálás alkotmányos követelményének teljesülése jelen esetben azt jelentette volna, hogy a Btk. hatálybalépéséig nem csak a büntető ügyek, de az összbüntetési eljárások is befejeződnek,

értelemszerűen az rBtk. alkalmazásával. Ezzel szemben az utolsó jogerős elbírálásig – 2015. június 18. – 8 év, a második összbüntetés jogerőre emelkedéséig – 2013. február 28. – 6 év telt el. Mindennek a bemutatása ugyan nem képezheti az alkotmányos érvelés részét összbüntetési ügyben, azonban jól példázza a jogbiztonság helyzetét, hiszen ennyi idő alatt számtalan jogszabály-módosítás lépett hatályba.

Tény, hogy az Alkotmánybíróság nem a Btk. 93. §-a (4) bekezdésének a/ pontját semmisítette meg. A Btkátm. 3. §-ának megsemmisítéséhez azonban pontosan ennek az anyagi jogi rendelkezésnek az alkalmazási kötelezettsége vezetett. Az AB határozat olyan alkotmányjogi panasszal indult eljárásban keletkezett, amely a többszörös összbüntetésbe foglalás tilalmának a visszaható hatályú alkalmazását sérelmezte. A megsemmisített átmeneti rendelkezés ezt írta elő, mint ahogyan azt teszi a jogegységi határozat is.

Az ítéletábra tanácsa az alkotmányos jogértelmezést követte (jogegységi határozat 1. pont utolsó bekezdés).

Az Alkotmánybíróság további határozatai erősítették meg a 10/2018. (VII. 18.) AB határozat indokolásában írtakat. Az ítéletábra tanácsának véleménye szerint egyetlen bírósági határozat sem értelmezhető az indokolás ismerete nélkül. Annak nem csak a rendelkező része kötelező. Példaként hozható fel egy összbüntetés alapítéleteiben szereplő elkövetési idő, mint kikerülhetetlen tény. A támadott jogegységi határozat sem kivétel. Az indokolásának VII. részében – és nem a rendelkező részében – egy korábbi jogegységi határozat indokolásának egyes részeivel kapcsolatban megállapítja, hogy azok továbbra is irányadók, egyes részei azonban nem. Ezek az értelmezések vajon nem kötelezőek a rendes bíróságokra? Sőt ennek a pontnak az utolsó bekezdésében a Kúria joghézagot pótol jogértelmezéssel.

A további AB határozatok az alkotmányjogi panaszokat elutasították vagy visszautasították. Ennek indokai a határozatok indokolásából ismerhetők meg. A 3360/2018. (XI. 28.) AB határozat a Btkátm. 3. §-át ismételten nem semmisítette meg, azonban a [20] bekezdése szerint a 10/2018. (VII. 18.) AB határozat rendelkező részében és indokolásában tett megállapításokat a jelen alkotmányjogi panasz eljárásban is irányadónak tekintette. A [21] bekezdés rögzíti, hogy a joghátrány az indítványozó esetében a Btk. 93. §-ának (1) bekezdésének alkalmazásából fakad. Az elkövető valamennyi bűncselekményt nem a legkorábban hozott ítélet kelte előtt követte el, hanem (részben) egy korábbi ítélet kelte és jogerőre emelkedése között (a kvázi halmazat határeset, amikor a rövidebb tartamú szabadságvesztés fele részének elengedésén túli mérséklés általában nem indokolt a 3/2002. BJE szerint). Ez esetben a Btk. és az átmeneti rendelkezés alkalmazásával az összbüntetésbe foglalás kizárt. Az rBtk. viszont lehetővé tette az összbüntetésbe foglalást. Az elkövetési idők 2013. július 1. napja előttiak. Az AB határozat a [26] – [28] bekezdéseiben megismétli az összbüntetés dogmatikai értelmezését, amellyel teljesen szembenálló a jogegységi határozat indokolásában levezetett értelmezés. Kiemelést érdemel a [29] bekezdés megfogalmazása, amely szerint az összbüntetés tartalmi értelemben is büntetéskiszabás és nem csupán matematikai művelet, hiszen az összbüntetésben határozza meg a bíróság azt a jogkövetkezményt, amelyet az elítélten ténylegesen végrehajtanak.

Az ítéletábra tanácsa hosszú időn keresztül próbálta a bírói gyakorlatot abba az irányba orientálni, hogy az összbüntetésbe foglalás nem matematikai művelet. A Btk. szabályai ugyan leszűkítették a mérlegelés lehetőségét, azonban az még mindig többféle bírói döntést tesz lehetővé, ennek okán az összbüntetési ítéletben megállapított tartam is támadható fellebbezéssel.

Az AB határozat alkotmányos jogértelmezésének konklúziója a [33] bekezdésben fogalmazódott meg. „Amennyiben a Btk. 2. § (2) és (3) bekezdéseire figyelemmel elvégzett bírósági mérlegelés eredményeként az állapítható meg, hogy a konkrét esetben a régi Btk. összbüntetési szabályai tartalmazzanak enyhébb rendelkezéseket az elítélre, az összbüntetési eljárásban a régi Btk. alapján kell a bíróságnak eljárni. Ha ugyanakkor a bíróság mellőzi a Btk. 2. §-a szerinti mérlegelést és a döntése a megsemmisített rendelkezéssel tartalmilag azonos szempontok és elvek alkalmazásán alapul, felmerül a konkrét bírói döntés alaptörvény-ellenességének a lehetősége.” A [34] bekezdés pedig rámutat arra, hogy a Be. 840. §-a alapján kezdeményezhető eljárásban a bíróság már a megsemmisített Btkátm. 3. §-a figyelmen kívül hagyásával, a hatályos eljárásjogi szabályok és visszaható hatály tilalmával összhangban álló anyagi jogi rendelkezések alapján lesz köteles elbírálni az összbüntetésbe foglalás iránti kérelmet. Így a visszaható hatály tilalmának a megsértésével az indítványozónak okozott sérelem az új Be. és a régi Btk. szabályainak az együttes alkalmazásával orvosolható, amennyiben az összbüntetésbe foglalás egyéb törvényi feltételei az esetében fennállnak {10/2018. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [73]-[75]}.

A 3361/2018. (XI. 28.) AB határozat a Btkátm. 3. §-át támadó alkotmányjogi panasz tárgyában az eljárást megszüntette (okafigyottság miatt), a konkrét bírósági határozatot nem semmisítette meg. A Btkátm. 3. § bekezdésében írtak miatt az összbüntetésbe foglalást a Btk. alapján kellett elvégezni. Az indítványozó hátrányosabb helyzetbe került, súlyosabb büntetést kell kiállnia a Btk. 94. §-ában foglaltak (összbüntetés tartama) és a Btk. 93. § (4) bekezdés a/ pontjában írtak (többszörös összbüntetésbe foglalás tilalma) miatt. Ennek oka, hogy mindkét jogszabály-hely szigorúbb rendelkezéseket tartalmaz, mint az rBtk. Az AB határozat a [33] bekezdésében leszögezi, hogy az összbüntetés a Btk. 2. §-a értelmében speciális büntetéskiszabásnak minősül. A [34] bekezdés pedig azt fogalmazza meg, hogy az összbüntetés nem tekinthető csupán jogtechnikai intézménynek, nem számok kalkulálása matematikai műveletekkel, hanem bírói mérlegelés eredményeként meghatározott büntetés, vagyis büntetéskiszabás. A [37] bekezdés tartalmazza az iránymutatást a Be. 840. §-ára hivatkozással kezdeményezhető eljárásra. Az új Btk. összbüntetési szabályai a Btk. 2. §-a értelmében csak olyan esetben alkalmazhatók a két törvény közötti választási lehetőség mérlegelése nélkül, ha az összbüntetésbe foglalással érintett valamennyi ítélet alapjául szolgáló cselekmény elkövetésére a Btk. hatályba lépését követően került sor. Ez az AB határozat is felhívja a figyelmet arra, hogy amennyiben a bíróság mellőzi a Btk. 2. §-a szerinti mérlegelést és a döntése a megsemmisített rendelkezéssel tartalmilag azonos szempontok és elvek alkalmazásán alapul, felmerül a konkrét bírói döntés alaptörvény-ellenességének a lehetősége.

A 3362/2018. (XI. 28.) AB határozat a Btkátm. 3. §-ának megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panasz tárgyában az eljárást megszüntette (okafigyottság miatt), a konkrét bírósági határozatot nem semmisítette meg. A jelen ügyre nem vonatkoztatható a konkrét AB határozat, mivel az alkotmányjogi panasszal támadható – az ügy érdemében hozott végső, eljárást befejező – bírósági határozat a feltételes szabadságból való kizárást állapította meg a Btk. 38. §-ának (4) bekezdésére hivatkozással. Az pedig még a Btkátm. 3. §-ában előírt és alkalmazandó anyagi jogi szabályok körén is kívül esik. A Btk. 93-96. §-a tartalmazza az összbüntetésbe foglalás jogszabályi hátterét. Amennyiben egyik alapítéletben sem zárták ki az elkövetőt a feltételes szabadság kedvezményéből, akkor az összbüntetési ítélet sem tartalmazhat ilyen rendelkezést, mert arra – egy kivétellel (a büntetés-végrehajtási bíró jogerő utáni döntése) – nincs törvényi felhatalmazás. Szemben azzal a törvényi rendelkezéssel, mely az összbüntetés mértéke okán a végrehajtási fokozat megváltoztatásáról szól, ilyen előírást a jogalkotó a feltételes szabadságból kizárással kapcsolatban nem szövegezett meg. Ezen okból

sem alkalmazható a Btk. 38. §-a (4) bekezdésének a/ pontja, azaz az összbüntetési ítéletben nem zárható ki a feltételes szabadság kedvezményéből a többszörös visszaeső elítélt (ilyen alapítéleti rendelkezés hiányában), ha a szabadságvesztést fegyház fokozatban kell végrehajtani.

Az Alkotmánybíróság a 3368/2018. (XI. 28.) AB végzésében a bírósági döntések alaptörvény-ellenességének vizsgálatát formai okokból visszautasította, a Btkátm. 3. §-ának megsemmisítésére irányuló indítvány tárgyában az eljárást megszüntette, mivel az időközben tárgytalanná vált. Rámutatott azonban arra, hogy az összbüntetés jogintézményével kapcsolatban a 10/2018. (VII. 18.) AB határozatban kifejtett érvelés változatlanul irányadó, az azzal ellentétes bírósági eljárás esetén felmerül az alaptörvény-ellenesség lehetősége.

Az Alkotmánybíróság a 3168/2019. (VII. 10.) AB határozatában már kifejezetten alkalmazta is a korábbi határozataiban felvetett jogkövetkezményeket, amikor a konkrét rendes bírósági határozatokat megsemmisítette. Az indokolás szerint az ügyben másodfokon eljáró bíróság már nem hivatkozott a megsemmisített Btkátm. 3. §-ára, így formálisan nem sértette meg a 10/2018. (VII. 18.) AB határozat (Abh.) előírásait. Valójában azonban tartalmilag a megsemmisített jogszabályi rendelkezésnek felelt meg az eljárása. „[...] az alkalmazandó összbüntetési szabályok megállapításához a megsemmisített rendelkezésben foglalt és az Alkotmánybíróság által alaptörvény-ellenesnek minősített és megsemmisített tesztet alkalmazta.” [35] A továbbiakban az Alkotmánybíróság nagy jelentőségű következtetést von le a [39] bekezdésben. „Az Abh.-ban az Alkotmánybíróság csak a Btkátm. 3. §-át érintően állapította meg a visszaható hatály tilalmába ütközést, a Btk. 93-96. §-aira vonatkozóan nem vont le közvetlen következtetést. Ám annak eredményeként, hogy a Btkátm. 3. §-a csupán alkalmazási szabály volt, amely a Btk. 93-96. §-ok alkalmazásáról rendelkezett, az Alkotmánybíróság a visszaható hatály tilalmának a megsértését a Btk. 93-96. §-ok tartalmi vizsgálata alapján állapította meg. Ennek következtében a Btkátm. megsemmisített 3. §-át érintően levont következtetéseket az Alkotmánybíróság a Btk. 93-96. §-aiban rögzített összbüntetési szabályokra is irányadónak tartja [...]” Leszögezi az Alkotmánybíróság, hogy az Abh.-ban iránymutatást adott a bíróságoknak arra vonatkozóan, hogy a megsemmisített alkalmazási szabály hiányában mely jogszabályi rendelkezések alapján határozzák meg az alkalmazandó jogszabályt [42].

Az Alkotmánybíróság jelen határozata azonban nem könnyíti meg a rendes bíróságoktól elvárt alkotmányos jogértelmezés kialakítását. Az Abh. [79] bekezdését idézi, amelyben szerepel ugyan az az előírás, hogy a jövőben a bíróságok a Btk. 2. §-ának (1)-(2) bekezdései alapján eljárva hozhatnak döntést arról, hogy melyik anyagi jogi törvényt alkalmazzák. Nem utal viszont a [65] bekezdésre, amely szerint a jogalkotó a Btk.-ban írt „[...] súlyosabb szabályok bevezetését nem bízta a jogalkalmazásra - vagyis nem tette lehetővé, hogy az eljáró bíróságok a Btk. 2. § (1)-(2) bekezdései alapján maguk döntsék el, hogy a cselekmény elkövetése idején vagy a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő törvény tartalmaz-e enyhébb rendelkezéseket az elítéltre nézve és ezért az egyes esetekben melyik alkalmazandó - , hanem arról a Btkátm. 3. §-ával rendelkezett”.

Ez alapján a megsemmisítést nem lehet másként értelmezni, minthogy nem az összbüntetésbe foglalandó ítéletek jogereje határozza meg azt, hogy melyik Btk. összbüntetésre vonatkozó szabályait kell alkalmazni. Az összevetési alap mostmár kizárólag az alapítéletekkel elbírált bűncselekmények elkövetési ideje lehet.

Ezzel szemben a most elemzett AB határozat [45] bekezdése a következőket tartalmazza: „Az Abh. és az azzal egyező irányadó bírósági gyakorlat szerint az összbüntetésre vonatkozó rendelkezések a büntető anyagi jogi rendelkezések körébe tartoznak, ezért a büntetőtörvény időbeli hatályára vonatkozó szabályok alkalmazásának van helye. Összbüntetésbe foglalni

jogerős ítéleteket lehet, vagyis az összbüntetésbe foglalás lehetősége az ítéletek jogerőre emelkedésével nyílik meg, ezért az alkalmazandó jogszabály megállapítása esetén is ezen időpontnak, vagyis az ítéletek jogerőre emelkedésének van meghatározó szerepe. A Btk. 2. §-a szerinti mérlegelést a bíróságok az ítéletek jogerőre emelkedése idején hatályos és az elbíráláskor, vagyis az összbüntetésbe foglaláskor hatályos jogszabályok összevetésével állapíthatják meg. A büntetőtörvény időbeli hatályára vonatkozó szabályok alkalmazása ugyanakkor nem ütközhet a visszaható hatály tilalmába”.

A jogértelmezési probléma abból adódik, hogy mindkét AB határozat a Btk. 2. §-ában megfogalmazott, az időbeli hatállyal kapcsolatos mérlegelési kötelezettséget írja elő. Az Abh. a kedvezőbb eredményt hozó anyagi jogi törvény kiválasztásának alapjául az elkövetési idők szerinti és az elbírálás idején hatályos törvények összevetését írja elő. Az utóbbi AB határozat azonban az ítéletek jogerőre emelkedésének időpontját tekinti meghatározó szerepűnek a Btk. 2. §-a szerinti mérlegelés során. Ez azonban az ítélőtábla tanácsának véleménye szerint végképp nem értelmezhető. A Btk. 2. § (1) és (2) bekezdése a bűncselekmény elkövetése és a cselekmény elbírálása idején hatályos büntető törvény közötti választás lehetőségére ad felhatalmazást.

Az időbeli hatály kérdés-körében kialakult jogértelmezés miatt a [46] bekezdés első mondata további nehézséget okoz a megoldás keresésében. „[...] ha az összbüntetési eljárást érintően az elítélre nézve szigorúbb anyagi jogi rendelkezések lépnek hatályba, akkor ez utóbbi, hátrányosabb Btk. előírások akkor alkalmazhatók, ha az elítelt alapítételei között nincs olyan, amelyik a szigorúbb törvényi rendelkezés hatálybalépését megelőzően emelkedett jogerőre.” Amennyiben azonban egy eljárás folyik a terhelttel szemben (az összbüntetésbe foglalás is egy eljárás), amelyben van olyan bűncselekmény, amelyet az új, szigorúbb anyagi jogi törvény hatályba lépése után követett el és olyan is, amelyet előtte, semmilyen indokkal nem lehet válogatni az alkalmazandó törvények között a büntetőjogi felelősséget elbíráló ügydöntő határozatokban a kialakult – és nem vitatott – bírói jogértelmezés szerint.

Mindezek kifejtését követően az Alkotmánybíróság leszögezi, hogy a bíróságok az új, hátrányosabb összbüntetési szabályokat csak olyan ítéletekre alkalmazhatják, amelyek kivétel nélkül az új szabály hatálybalépését követően emelkedtek jogerőre. A bírói gyakorlatra történő hivatkozás nem járhat azzal a következménnyel, hogy az arra alapított bírósági határozat ellentétes legyen az Alaptörvény rendelkezéseivel, valamint az Alkotmánybíróság – mint az Alaptörvény egyetlen autentikus értelmezője – határozatával. Az eljáró bíróságoknak erre a Btk. 2. §-ához kapcsolódó bírói gyakorlat segítségül hívásakor is figyelemmel kell lenniük. Az összbüntetési ügyekben hozott határozatok nem ütközhetnek a visszaható hatály tilalmába.

A visszaható hatályú, hátrányos jogkövetkezményeket tartalmazó jogalkotás és jogalkalmazás – az összbüntetésbe foglalást érintően – alaptörvény-ellenes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében írtak tartalmába ütközése miatt. A megsemmisíteni indítványozott jogegységi határozat olyan jogértelmezést fogalmaz meg, amely visszaállítja egy olyan jogszabály-hely tartalmát, amelynek az alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította, ezzel alaptörvény-ellenes jogi helyzetet teremtve a rendes bíróságokra kötelező érvénnyel. Ez a jogbiztonság súlyos sérelmével is járt a 10/2018. (VII. 18.) AB határozat közzétételét követően. A jogbiztonság is része, tartalmi eleme az Alaptörvényben kinyilvánított jogállamiságnak, ha önmagában nem is Alaptörvényben biztosított jog.

A jogegységi határozat – az utoljára felhívott AB határozat idézett indokolásával is ellentétesen – az indokolása VI. részének utolsó előtti bekezdésében azt fogalmazza meg, hogy „Amennyiben tehát az érintett alapítételek mindegyike 2013. július 1. napját megelőzően jogerőre emelkedett, és a szabadságvesztés tekintetében végrehajthatóvá vált, úgy a korábbi Btk. összbüntetésre vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni. **Amennyiben**

legalább egy alapítélet 2013. július 1. napja után emelkedett jogerőre, vagy vált a szabadságvesztés tekintetében végrehajthatóvá, úgy a Btkátm. 3. §-ának megsemmisítését követően is a Btk. szabályait kell követni.”

A kiemelt szöveg majdnem szó szerint megegyezik a megsemmisített Btkátm. 3. §-ában írtakkal.

V.

Az Alkotmánybíróság hatásköre az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének b/ pontján, 25. cikk (2) bekezdésén, a 2011. évi CLI. törvény (Abtv.) 25. §-ának (1) bekezdésén és 37. §-ának (2) bekezdésén alapul. Az Abtv. 52. §-ának (1b) bekezdésében foglaltakra figyelemmel a kezdeményezés kifejezett indítványt tartalmaz a jogegységi határozatnak a közzététel napjára visszamenő hatályú megsemmisítésére az Abtv. 45. §-ának (4) és (5) bekezdésének felhívásával, a (6) bekezdésére tekintettel pedig a jogegységi határozat alkalmazásával véglegessé vált nem ügydöntő határozatok felülvizsgálatának elrendelésére.

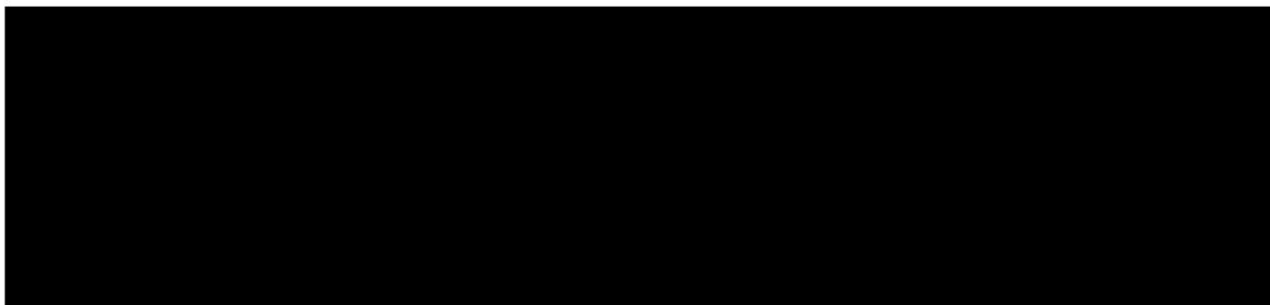
A kezdeményezésre okot adó ügyben való alkalmazás tilalmának kimondását nem kellett indítványozni az Abtv. 45. §-ának (2) bekezdésében írtak miatt.

Az ítéletábra a Be. 489. §-ának (1) bekezdésében foglaltak okán a (3) bekezdés értelmében a büntető eljárást felfüggesztette.

Az ítéletábra hivatalból járt el.

A végzés elleni jogorvoslatot a Be. 513. §-a (1) bekezdésének a/ pontja zárja ki.

Debrecen, 2019. augusztus 30.

13.
*